

Psykologisk thriller: en sjanger full av virkemidler



Bilde fra Silence of the Lambs, Hannibal Lecters bur.

Hvordan bruker psykologiske thrillere virkemidler som lyd, lys og kinematografi for å engasjere seeren?

Av: Kaja Gustavsen Tvetene
Kandidatnr: 259282
Veileder: Margareth Pollestad

Antall sider: 17
Antall ord: 5127

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Problemstilling og metode.....	4
Teori og begreper.....	4
Sammendrag av filmene.....	6
<i>Split (2016)</i>	6
<i>Silence of the Lambs (1991)</i>	7
Analyse.....	8
Lys.....	8
Kinematografi.....	10
Lyd.....	12
Konklusjon.....	15
Litteraturliste.....	16

Innledning

Psykologiske thrillere er en sjanger som har vært populært i både bøker og film i lang tid. Det er en filmsjanger som er kjent for å skape en intens og engasjerende filmopplevelse for de som ser på. Ofte med fokus på menneskets indre konflikt eller frykt, har denne type film en evne til å fange seernes oppmerksomhet og holde de på spenningspunktet fra start til slutt. En stor del av nettopp dette som får publikum til å sitte på kanten av setet i frykt for hva som skal skje videre, er hvordan de filmtekniske virkemidlene brukes for å skape spenningen som gjør at en vil være med på reisen videre, uansett hvor ubehagelig den måtte være.

I denne bacheloroppgaven skal jeg gå mer inn på hvordan kinematografi, lyd og lys brukes i psykologiske thrillere for å skape en dypere og mer intense filmopplevelse for publikum ved å analysere og sammenligne filmene *Split* og *Silence of the Lambs*. Dette er to filmer de fleste har kjennskap til, og har fått mye oppmerksomhet og ros for bruken av disse virkemidlene. Derfor er dette interessante case-studier for denne oppgaven.

For den praktiske delen av denne bacheloroppgaven har jeg laget en kort fiksjonsfilm med en karakter som har en form for personlighetsforstyrrelse. Derfor valgte jeg sjangeren psykologisk thriller, og filmer hvor protagonistene, altså hovedrollene, er kjent for deres sinnstilstander.

Jeg vil se nærmere på hvordan regissørene har brukt kamera, fargepaletter, bildekomposisjon og belysning for å skape en følelse av spenning, og kanskje utrygghet. Jeg vil også analysere lyddesign, alt fra effekter til stillhet og hvordan det påvirker intensiteten i filmene, og seernes emosjonelle opplevelse av filmen.

Problemstilling og metode

Problemstillingen i denne oppgaven er «Hvordan bruker psykologiske thrillere virkemidler som lyd, lys og kinematografi for å engasjere seeren?».

For å svare på problemstillingen skal jeg dykke inn i filmene *Split* og *Silence of the Lambs*. Ved å bruke metoden tekstanalyse vil jeg gå nærmere inn på de bestemte virkemidlene.

I medienes verden er ordet *tekst* en fellesbetegnelse for medienes meddelelser (Helland, Knapskog, Larsen, Moe & Østbye, 2013, s. 64). Dermed vil disse filmanalysene kategoriseres som tekstanalyse. En slik analyse gir oss kunnskap om virkemidlene som er brukt, og få oss til å forstå hvorfor det er forlokkende for publikum. Men en tekstanalyse er også fortolkende, og kan da tolkes på flere forskjellige måter.

Folk har ulike formeninger om filmer, og kan skape en diskusjon om hva regissøren faktisk mente med den kamerabevegelsen, eller hvordan det er klippet. Målet med denne analysen er å løfte frem den visuelle uttrykkelsen av innholdet i filmene, for å finne dets betydning (Helland, Knapskog, Larsen, Moe & Østbye, 2013, s. 63).

Teori og begreper

I løpet av denne analysen vil jeg gå inn på en rekke begreper jeg anser som sentrale, og vil derfor definere de slik at leser på forhånd har en forståelse av hva det betyr.

Kinematografi - Ordet kinematografi betyr «å skrive i øyeblikket» (Bordwell & Thompson, 2001, s.193). Det er da det levende bildet, altså selve filmen, til motsetning av et stillbilde. Kinematografi kan beskrives som kunsten om hva som skjer foran kamera, hva seeren kan se - eller ikke se, og hvordan bildet blir presentert. (Heiderich, u.å, s. 3)

Psykologisk thriller - En *thriller* er et verk som er designet for å vekke interessen til seeren ved hjelp av intriger, spenning eller lignende. Det som gjør en thriller til en *psykologisk thriller* er ofte ved bruk av et menneskets sinnstilstand. (Dukes, u.å)

De har protagonister, eller antagonister, som kanskje har en psykisk lidelse, og drives av vold eller konflikt. Det er ofte vi kan skimte en indre konflikt i sentrale karakterer i psykologiske thrillere. Det er nettopp dette som gjør denne sjangeren så full av spenning - som seer sitter man kanskje og prøver å tenke seg frem til hvordan hjernen til denne personen funker, hva er årsaken, og hva vil skje videre? Dette vekker interesse hos oss mennesker - og selvom vi alle elsker en god plot twist, så er det en slags personlig seier om du klarer å gjette hva som skjer videre, slik at du føle du ligger i forkant av historien.

Lyddesign - Lyddesign er kunsten å lage lydbildet til for eksempel en film. Alt fra musikk til små effekter du egentlig ikke merker at er der (Jacobs, u.å.). Et kjent konsept for film er «du vil høre det du ser» som betyr at en lyddesigner bruker ofte lang tid på å etterligne lyder ved hjelp av *foley*; at man i ettertid selv tar opp og legger på lyd av for eksempel fotskritt, tenner som pusses, at noe faller i bakken. Lyd kan endre hele stemingen i en film. Et godt lydarbeid kan gjøre at pulsen din øker, øyenbrynene reiser seg, og du sitter gjemt bak puta fordi musikken får deg til å føle deg nervøs.

Lydbro - Lydbro er en filmteknikk som brukes for å få lyd og bilde til å henge sammen, for å knytte slutten av en scene til begynnelsen av neste scene. På den måten kan man skape sammenheng i scenene, eller indikere endring i tid, sted eller handling (Bordwell & Thompson, 2001, s. 313).

Over-the-shoulder - Over-the-shoulder er en kamerateknikk hvor kamera er plassert bak en person og rettet mot ansiktet på en annen, slik at i skulderen til personen vi ser ryggen til rammer utsnittet. Denne vinkelen kan for eksempel brukes for å gi en følelse av spenning i en scene.

POV - Point-of-view er også en kamerateknikk, der man filmer fra ståstedet til karakteren. Dette gjør at seeren kan sette seg mer inn i følelsen av å være karakteren, ved å ha utsnitt sett i fra dens øyne (Bordwell & Thompson, 2001, s.221).

Sammendrag av filmene

Før selve analysen settes i gang, vil jeg skrive et sammendrag for hver av filmene.

«Split» 2016

Regissert av M. Night Shyamalan, også kjent for andre verk som *Den sjette sans* og *The Village*, er filmen *Split* en psykologisk thriller om en mann med splittet personlighet. Å ha en splittet personlighet vil si at en person opplever å ha flere ulike identiteter, som Kevin i denne filmen som har 23 identiteter. I dette sammendraget presenteres mange navn, så her gjelder det å holde tunga rett i munn.

Tre unger jenter blir kidnappet og tatt med i en slags kjeller, der Kevin holder til med sine tilsynelatende 23 personligheter. Det er personligheten «Dennis» som kidnapper jentene. «Dennis» har nemlig tatt over kontrollen over hvem som kan komme «frem i lyset» - altså hvilken personlighet som viser seg frem. Vanligvis er det en snillere personlighet, «Barry» som styrer dette, og da er «Dennis» og «Patricia» stengt ute fra å komme frem i lyset ettersom de har ondsinnede hensikter.

De unge jentene frykter for livet, men etterhvert finner Casey ut at personligheten «Hedwig» kan være nøkkelen for å redde de. «Hedwig» er en 9 år gammel gutt som lar seg lure av kidnappede Casey til å tro at de er venner. De to andre jentene prøver å rømme på flere måter, som gjør at de etterhvert blir holdt i tre forskjellige rom. Casey er den eneste som ikke har utagert og løpt eller lignende, og har dermed fortsatt tilliten til «Hedwig». Etterhvert begynner «Hedwig» å fortelle om hvordan han har blitt venn med «Patricia» og «Dennis», og at de venter på at «The Beast» snart skal komme frem i lyset.

Kevin har gått til psykiater i flere år, og ettersom «Barry» styrer personlighetene får Dr. Karen Fletcher en fatning om at noe kanskje ikke er som det pleier - da viser det seg at det er «Dennis» som har vært den fremtredende personligheten nylig, og det er tydelig på Dr. Fletcher at dette er nytt. Omsider får publikum høre om oppveksten til Kevin, om hans far som forlot han, og alle årene med mishandling han har gått igjennom. Fletcher tror hun får et lite gjennombrudd her, men det skal vise seg å være feil. Hun får etterhvert gjentatte mailer av de andre snille personlighetene hvor det står «vi trenger hjelp». Dette fører til at hun tar inn Kevin på hastetimer, men «Barry» lar seg ikke

knekke. Etterhvert besøker hun Kevin på kveldstid, der den 24. personligheten «The Beast» kommer frem til lyset. En skikkelse av et nærmest dyrisk vesen står foran henne, og med umenneskelig fart og styrke dreper han psykiateren, og to av de andre jentene.

Nå er Casey alene og rømmer fra «The Beast» som jakter på henne. Når hun står der med bar hud ser «The Beast» at hun har arr og dermed er hun ikke ren. Han løper vekk fra henne, og hun er den eneste overlevende fra Kevin sine 24 personligheter.

«*Silence of the Lambs*» 1991

Basert på bøkene til Thomas Harris, har Jonathan Demme regissert *Silence of the Lambs*, om kannibal og psykiater Hannibal Lecter. Dette er den andre filmen i serien om Hannibal Lecter.

Clarice Starling er i løpet til å bli FBI-agent, og blir innkalt av sjefen Jack Crawford med en spesiell oppgave - intervju Hannibal Lecter. Med høy sikkerhet i sykehus for kriminelle, får Starling en rekke regler hun må følge før hun kan møte Dr. Lecter. En av de er at hun ikke kan fortelle han noe om henne selv, slik at han ikke skal få muligheten til å komme i hodet på henne. Han ser fort igjennom Starling som ikke en gang er ferdig utdannet, og vil ikke røpe mye ved første møte - men kobler fort at dette har noe med den mye omtalte seriemorderen Buffalo Bill å gjøre.

Buffalo Bill kidnapper senatorens datter, og FBI blir desperate etter å finne ut av hvem dette er. Etterhvert skjønner Starling at Dr. Lecter og Buffalo Bill har en slags kobling, og prøver å få info. Omsider gjør de en avtale så FBI kan få hjelp av Hannibal Lecter til å finne Buffalo Bill. Men Lecter vil ikke gjøre dette på måfå - de må skje *quid pro quo*. Han forteller litt om Bill, men Starling må fortelle Lecter om hennes barndom og oppvekst. Dette gjør at Starling utvikler en slags sympati for Lecter.

Hannibal Lecter er en person som liker gåter og gjør det ikke lett for detektivene rundt seg. Han forteller ting i anagram og venter på at de skal finne den rette løsningen. Starling har en kjapp hjerne og finner ut av hva han skulle frem til, og intervjuer Lecter nok en gang. Igjen insisterer han på *quid pro quo*, og spør Starling så mye at hun ikke rekker å Buffalo Bill sitt ekte navn før tiden er over.

I mens Starling undersøker filene til Buffalo Bill, klarer Hannibal Lecter å rømme fra cellen sin. Han dreper vaktene som skal gi han mat, og henger opp en av de som en slags sommerfugl. FBI mener de har funnet Buffalo Bill ved hjelp av importerte møll fra Asia, men det viser seg at Starling ene og alene har klart å spore han opp og ta han på egenhand. Hun redder senatorens datter, og uteksaminerer fra FBI. Men så blir hun ringt opp av Hannibal Lecter - som har sporløst stukket av og avslutter med at han skal «møte en gammel venn til middag».

Analyse

Som problemstillingen sier skal jeg i denne oppgaven fokusere på bruken av lyd, lys, og kinematografi/kameragang av begge filmene, og hvordan det brukes til å uttrykke det forskjellige innholdet.

Lys

Lys som virkemiddel kan for mange passeres uten en ekstra tanke om hvordan det er satt opp. Man kan føle at et rom er kaldt og trist, underbevisstheten skjønner at personen som står med halvt lys i ansiktet kanskje ikke er så snill, og fargede lys kan være en indikasjon på hva som skjer videre.

Den generelle fargepaletten i *Silence of the Lambs* er mørk og dystert. Det gir seeren en følelse av at det er kaldt. Det brukes low-key lyssetting, som skaper sterke kontraster. Det kan vi for eksempel se i det første møtet med Hannibal Lecter, hvor den ene halvdel av ansiktet hans er mørk og skyggelagt, mens den andre er lyst opp. Denne kontrasten skaper en uhyggelig følelse for seeren, og er en kjent teknikk brukt for å skildre intensjonen til en karakter (Hara, H. & Waltz, K., u.å).

Det er også lyskontraster på andre måter i filmen. I cellen til Lecter er det kaldt, hardt lys, som fører til skyggen nevnt i avsnittet over. Derimot har Starling som sitter utenfor cellen mykere lys - skyggene er ikke like harde, og du får en annen følelse av henne sammenlignet med Lecter. En slik kontrast med hardt mot mykt lys gjør at man underbevisst får mer sympati og medfølelse for Starling (Leibovitz, 2021). Gangen og cellene er alltid belyst med denne kalde, kliniske atmosfæren. På denne måten skaper filmen en følelse av isolasjon og apati, som står til stil med den psykologiske spenningen regissøren ønsker å formidle.

I *Silence of the Lambs* blir man ganske tidlig introdusert for et lysskifte som er med på å påvirke seerens følelser. Når Starling for første gang skal besøke Hannibal Lecter i cellen hans, følger vi tett på henne på veien ned trappa. Helt i enden av gangen, når man først får høre om en grusom hendelse Lecter har begått, skifter lyset til rødt. Rødfarge blir ofte assosiert enten med romantikk eller fare - i dette tilfellet er det sistnevnte (Dang, 2018). En ung kvinne er på vei til å intervju en velkjent psykopat, og Starlings spente ansiktsuttrykk rammet av det røde lyset setter absolutt en stemning hos seeren.

Både blålig tint og grønt er også farger som kommer frem i belysningen i *Silence of the Lambs*. Scenen der Starling egenhendig finner Buffalo Bill blir helt svart ettersom han skrur av lyset. Så skapes en POV fra Bill som har på nattsynsbriller - helt grønndekket skjerm rammet inn som om man så gjennom en type kikkert.

Det er nok en scene i denne filmen hvor lyset muligens er mer fremtredende enn andre scener. Etterhvert som Lecter skal rømme, dreper han to politimenn. Den ene av disse henger han opp som en slags sommerfugl mot fengselscellen hans - bildet av dette er brukt som forsidebilde til denne oppgaven. Når de andre politibetjentene kommer inn i rommet fra en mørk gang, blir de møtt av et kraftig backlight som fremmer denne «sommerfuglformen». Med musikk som øker i tempo, mens kamera zoomer ut slik at man får sett verket til Dr. Lecter i sin helhet, er dette en scene som skiller seg ut og setter et merke i seeren.

I *Split* møter vi også på den samme type low-key lyssettingen. Når vi følger handlingen som skjer nede i kjellerområdet blir hver av personlighetene introdusert med store deler av ansikt, og til dels kropp, skyggelagt. Derimot er det mykere lys på Kevin, og hele ansiktet og kroppen er godt synlig, når han er på overflaten. Dette gjelder både i første scene der han kidnapper jentene, og når han har timer hos psykiateren hans. Dette kan være med på å forsterke budskapet om at han ønsker å skjule sitt mørke indre, og tar på en fasade når han går ut blant folk.

I scenen der jentene plotter deres vei ut av dette marerittet, er det også stor forskjell på lyssettingen av Casey og de andre to. Mens det er mer high-key lys på de to håpefulle jentene som tror at de har en sjanse til å løsrive seg fra dette, ser vi Casey fra siden med sterke, mørke kontraster. Denne lyssettingen fra siden skaper en mystikk rundt henne, og publikum kan begynne å lure på om hun kanskje har opplevd noe tidligere, ettersom hun er rolig og har en mørk profil (Dang, 2018).

Generelt er det mye mørke skygger og scener i filmen. Store deler av handlingen foregår under bakkenivå, og det er en skremmende gåtefullt med det hele. Med murvegger og to senger som har et lite taklys over seg, skaper lyssettingen på rommet der jentene holdes fanget skaper en tom følelse, en slags håpløshet over situasjonen de er i.

Kjellerområdet er ellers ganske hvitt/hint av gulaktig og lyst, nærmest som om det er lyst opp med «sykehuslamper» i store deler av filmen. Men når den siste og største personligheten «The Beast» trer frem, endres fargene til mer oransje. Dette var noe som var bemerkelsesverdig ettersom oransje i mange betydninger kan ha varme og gode meninger, noe denne scenen absolutt ikke er. Men i skrekk/thriller har farger kanskje noe annerledes betydning og i dette tilfellet er oransje for forandring (Lewis, 2021). For det er her «The Beast» virkelig kommer frem til sitt fulle seg, og stakkars Kevin forandres til et umenneskelig vesen.



1

Her ser vi Casey i forgrunn, og «The Beast» som former seg i bakgrunn, med lys som henter over til mer oransje. Denne fargen følger scenen videre.

Jevnt over er bruken av lys mye av det samme i både *Split* og *Silence of the Lambs*. De benytter seg begge av sterke kontraster og mye low-key lyssetting. Generelt var *Spilt* mørkere og mer skyggelagt, mens *Silence of the Lambs* har noe hardere lyssetting og kaldere fargepalett. De bruker begge farger for å skape følelser, men dette er mer fremtredende i *Silence of the Lambs* enn hva det

¹ Utdrag fra YouTube-klipp av Movieclips, 2017, 03:20

er i *Split*. Når det er sagt var det en liten «aha-opplevelse» å lære om fargebruken i den siste scenen i *Split*, der det oransje lyset betegner en fysisk forandring for personligheten «The Beast».

Foto/Kinematografi

Kinematografi omhandler prosessen som er selve filmingen av filmen. Ikke bare hva som filmes, men også hvordan det filmes (Bordwell & Thompson, 2001, s. 193). Om det er en scene som filmes med kjøring, stillestående kamera, eller mye veksling har en påvirkning på hvordan publikum oppfatter innholdet.

Et gjennomgående tema i *Silence of the Lambs* er at en ung kvinne skal komme inn i et mannsdominert yrke, og ser ut til å slite med å få menns respekt. Det kan vi se med skudd som *over the shoulder* hvor Starling er tydelig lavere enn menn hun møter. Ved hennes første møte med Hannibal Lecter står hun i ca en tredjedel av utsnittet, og man får inntrykk av at Lecter allerede har makt over henne sånn som kameraet er vinklet nedover mot henne.

En annen måte man følger Starling på gjennom filmen, er ved hjelp av POV. På denne måten blir publikum mer inkludert og vi får en følelse av at vi er med på det selv (Brown, 2019, kapittel 5, avsnitt 19). Det blir spesielt mye brukt om det er situasjoner som kan virke stressende, som for eksempel når hun beveger seg mot den enslige stolen som står plassert direkte utenfor cellen til Lecter første gang hun skal snakke med han. En litt shaky POV gir også seerne den nervøse følelsen Starling har i denne situasjonen.

Nærbilder, eller *close-ups*, er elementært for denne filmen. Det gir en intenst følelse av stemingen, spesielt i de to scenene der Starling skal forhandle med Lecter. Han insisterer på «*quid pro quo*», at han forteller noe mot at hun forteller personlige ting, og jo mer intens han blir, jo nærmere kommer kamera. I den første av de to *quid pro quo*-scenene er kamera ikke fullt så tett på Starling som det er på Lecter, men dette skal endres i den andre scenen. Her er Starling mer desperat etter hjelpen til Lecter, og dette kommer frem ved at vi for hvert skiftende skudd kommer nærmere hennes ansikt. Intensiteten av samtalen øker, og det ender med ECU, *Extreme Close up* (Brown, 2019, kap.5,

avsnitt 14). Det vil si at det veksler mellom bilde av Lecter som etterhvert blir så nært at det kuttes rett over øyne og rett under munnen, og skuddet av Starling kuttes i panne og hake.

En scene hvor kameravinkelene virkelig understreker en form for maktforhold i *Silence of the Lambs* er mellom Buffalo Bill og jenta han har kidnappet. Hun er nede i en brønn, skremt, alene og frykter for livet. Buffalo Bill står på toppen og ber henne smøre seg inn med fuktighetskrem. Her er kameraet vinklet ovenfra og ned på jenta, og underfra og opp mot Buffalo Bill. Dette gir tydelige signaler om at han er den mektige personen i denne situasjonen.

I filmen *Split* merker man fort at det er mye bevegelse i kamera. I starten er det kontinuerlig bevegelse, frem og tilbake, eller fokusskifte. Dette kan hjelpe seeren med å få en litt uhyggelig følelse, ettersom det er mye uro i bildet. Ved å skifte fokus enten fra en av de andre jentene, eller fra hva som skjer rundt de, til Casey gjør også at hun tidlig fanger mer interesse fra seeren, og man fort skjønner at hun er protagonisten.

James McAvoy gir en eksepsjonelt god skuespillerprestasjon, og har forskjellig ansiktsuttrykk på alle de forskjellige personlighetene vi møter. Dermed er bruken av close-up her en veldig god måte å fremme følelsene til seerne. Det gir et slags ubehag å følge med på reaksjonene hans, og hvor fort det kan gå fra en personlighet til en annen.

Når Casey prøver å bli venn med «Hedwig» og etterhvert får snakket litt med han, er det en risky samtale man følger spent med på samtidig som man er litt bekymret på hennes vegne. Bruken av en *fish-eye-linse* her understreker denne litt boblende, stressende følelsen vi får under disse samtalene.

Claire, den første av de kidnappede jentene som prøver å rømme, er tydelig stresset når hun iherdig forsøker å komme seg vekk. Ved at kamera følger henne gjennom mørke ventilasjonsanlegg og trange ganger, får seeren høyere puls sammen med karakteren som løper for livet. Det blir en forsterkende effekt på scenen at det går fra en urolig følging av kamera, til nærbilde av Claire som har gjemt seg i skapet i håp om at «Dennis» ikke skal finne henne.

Innen filming er egentlig en gylden regel at du skal ha noe luft over hodet, og man skal få med seg hvem som er i bildet. Det er klart flere regissører tar seg kunstneriske friheter, og Shayaman er nok også en av de. Det er overraskende mange utsnitt i *Split* hvor rammen stopper midt på hodet til noen

som er sentrale i scenen, eller at utsnittene er noe unormale i forhold til hva man kan være vant med for tradisjonell filming. Dette er også med på å skape en slags suspense for seeren.

Det er litt forskjellige typer POV-skudd som benyttes i denne filmen. Noen av de klassiske, for eksempel at publikum ser hvordan Kevin ser seg selv når han kommer tilbake til virkeligheten etter han utviklet seg til «The Beast» for første gang. Skjelvende, blodige hender som prøver å reise seg opp og finne seg selv. Også minner fra Kevin var liten og lå under sengen for å gjemme seg for en tilsynelatende voldelig mor.

Det er nemlig flere skudd mellom dørsprekkene som fungerer som en slags POV for jentene som ser ut av rommet der de er innesperret. Der ser vi en ørliten strek midt på bildet som er fra åpen dør, og en av Kevin sine personligheter som lusker på utsiden. Dette gir seeren nærmest en følelse av at vi er med på å spionere på denne personen.

Lyd

Lyddesign i film er med på å skape en atmosfære til seeren. Ofte kan lyd alene være det som gjør at man føler seg stresset, glad, eller trist. Det er også mye som kan gå det utrente øret hus fordi - som for eksempel at stillhet er et veldig kraftig virkemiddel. (Bordwell & Thompson, 2001, s. 291)

I første scene av *Silence of the Lambs* ser vi Starling alene jobbe seg oppover en treningsløype, men her er det en relativt dyster musikk som gjør at man nesten kan tenke seg at det skal skje noe tragisk videre. Ikke bare skal hun fullføre den alene, men hun løper også mot en strøm av hennes medstudenter. Disse bildene sammen med en noe tung musikk gjør at man kan tenke seg at dette er en metafor for hennes karakter. At hun alene prøver å komme seg gjennom traumer fra barndommen vi får vite om senere i filmen, og derfor henger det en mørk sky over henne, her fremstilt med lyddesign og klipp.

Generelt bruker denne filmen veldig mye kinematografi sammen med musikk for å skape en stemning. For eksempel sakte zoom inn på ansikt samtidig som musikken blir hakket mer melankolsk, eller når Starling for første gang skal møte Lecter i cellen hans. Det er vekselvis POV og close up av henne, og med en urolig kameragang samtidig som musikken blir mørk og dramatisk, kan man som seer kjenne på egen kropp hvordan Starling føler seg i dette øyeblikket.

I denne scenen og spesielt dette segmentet, bygger musikken seg gradvis opp som gjør at spenningen også bygges opp frem til møtet.

Lydbroer blir brukt som overganger flere ganger i løpet av *Silence of the Lambs*. For eksempel da Starling nevner på telefon «... Your Self storage facility...», og bildet skiftes til et skilt der det står «Your Self Storage» midt i setningen når hun sier det (Bordwell & Thompson, 2001, s. 313). Et annet eksempel er når Lecter forteller hvor hun kan finne Buffalo Bill, og da hører vi stemmen til Bill som synger. Dette skaper også en kontrast på karakterene, ettersom Buffalo Bill og Hannibal Lecter er to veldig forskjellige personer.

I scenen der Lecter tar livet av to av vaktene, skal han få servert dagens andre måltid og han sitter rolig for seg selv og hører på klassisk musikk. Her hører vi da digetisk klassisk musikk og det er tydelig at dette er Dr. Lecter sin kilde for zen. (Bordwell & Thompson, 2001, s. 305). Denne scenen er anspent, men den beroligende musikken til Bach som spilles gjør at man som ser kanskje ikke er helt klar for det som skjer videre. Dermed får det en sjokk-effekt når Lecter angriper, og musikken går fra rolig, digetisk klassisk musikk og har en brå overgang mot dramatisk ikke-digetisk høy musikk mens han går løs på politibetjentene. Scenen avsluttes med Lecter som sitter rolig for seg selv og nyter musikken, omringet av blod og selv med blodig kropp og hender. Hvordan lydbildet binder sammen denne scenen tegner et godt bilde på hvordan karakteren Hannibal Lecter er. En brutal, sofistisert, psykopat.

Også i *Split* er det lyddesign i åpningsscenen som er verdt å merke seg. Når Kevin har satt seg i bilen og jentene har oppdaget han, forsvinner lyden etterhvert inn som en slags boble. Med kamera tett opp mot Casey og lyden som endrer seg, gir det et inntrykk av at dette er hvordan Casey føler seg nå. Denne lydboblen blir fort sprukket i det Casey prøver å åpne bildøren, og med det forstår man fort at hun også nå blir sprayet ned med det samme middelet de andre to jentene ble tatt med umiddelbart. Teknikken på hvordan lyden av bildøren her brukes for å trekke oss mot Kevin brukes også senere i filmen. Blant annet i en scene der Dr. Fletcher, psykiateren til Kevin, står på kjøkkenet og lager seg en kopp te. I starten av scenen er hun i fokus, men så hører vi lyden av en mail som tikker inn samtidig som det blir et fokusskifte til pc-skjermen. Det gjør at publikum umiddelbart trekker øyne mot skjermen og oppdager alle de uleste mailene som har kommet inn i løpet av veldig kort tid.

Scenen der Claire har klart å komme seg ut av rommet og løper for å gjemme seg fra «Dennis» bruker lydeffekter og atmosfære veldig kreativt for å skape en uhyggelig setting. Med robotiske lyder av maskiner som durer, kraftige metallrør som durrer, noe som høres ut som tunge pisk blandet med en utrolig dystre lyssetting og den unge jenten som puster stresset og hikstende, er dette en scene med et veldig godt lydbilde hvor man som seer biter negler i spenning på hva som skjer videre. Når hun så steller seg inn i garderobeskapet stilner det rundt, og all fokus er på Claire som giver etter pust men prøver å være så stille som mulig. Dermed skvetter man til når «Dennis» plutselig dukker opp, og det trengs ikke en dramatisk pianolyd (liten referanse til *Halloween*-filmene, der Michael Myers alltid trapper opp til en velkjent lyd) for at seeren får høyere puls.

Men noe er regissørene til Halloween-serien inne på. Om det gjentatte ganger kommer samme lyd til en karakter, blir publikum underbevisst klar over hva de kan vente seg ettersom de assosierer en viss lyd med karakteren (Bordwell & Thompson, 2001, s. 292). Og det gjør også Shyamalan i *Split*. Scenen der «The Beast» kommer frem starter med noe mer melankolsk musikk, vi ser Casey som ser på videodagbøkene til personligheten som også gjør at oss som publikum for en større forståelse av hvor alvorlig dette faktisk er, og denne scenen går etterhvert over til kun musikken og ingen andre lyder. Vi ser jentene snakke og gråte, Casey finner nøkler, og Kevin som går ombord på toget - og der skjer transformasjonen. En buldrende, nesten metallisk, lyd skjærer gjennom i det vi får noen raske skudd av «The Beast». Denne samme lyden kommer hver gang denne grufulle personligheten er på skjermen, og dermed er det noe vi umiddelbart forbinder med karakteren. Så når Casey løper nedover gangen, og denne distinkte lyden trer frem, er det ingen tvil om hvem av de 24 personlighetene som er rett rundt hjørnet.

Konklusjon

I denne oppgaven skulle jeg se på hvordan de psykologiske thrillerne *Split* og *Silence of the Lambs* bruker virkemidler som lys, lyd og kinematografi. Metoden jeg har brukt er tekstanalyse, og jeg har skrevet den seksjonert med hver av virkemidlene. Dette er to utrolig spennende filmer man kan diskutere og tolke i timesvis, med mange forskjellige temaer. Oppsummert viser analysen at begge filmene bruker virkemidlene relativt likt, men også med noe forskjeller. Som for eksempel er lyddesignet i åpningen til *Silence of the Lambs* mer tolkende, mens *Split* drar deg direkte inn i en hendelse med «lydboblen» som ble nevnt tidligere. De bruker begge en god del close ups for å skape stemning i filmen og bygge på karakterene, noe de begge gjør veldig bra.

Mens *Split* generelt er en film med mørkere lyssetting og lokasjoner, har de begge en god del low-key belysning som skildrer protagonistene godt. Bruk av farger for å skape stemning er også noe vi ser igjen i begge filmene, men etter å ha gått i dybden på dette og analysert det vil jeg si at den siste scenen i *Split* der kjelleren er mer oransje var det som skilte seg mest ut.

Alt i alt er bruken av virkemidlene med på å heve disse to filmene betraktelig, og det er noe av det som gjør de til den type gode filmer du kan se igjen og igjen uten å gå lei - men at du heller bemerker deg nye skjulte filmatiske skatter.

Litteraturliste

Bordwell, D. & Thompson, K. (2001) *Film art: An introduction* (6. utg) New York: The McGraw-Hill Companies, Inc

Brown, B. (2019) *Cinematography: Theory and practice* (4. utg) Oxfordshire: Routledge
Hentet fra: <https://ereader.perlego.com/1/book/2554965/10>

Brown, B. (2019) *Lightning for cinematographers, gaffers and lighting technicians* (3. utg) Oxfordshire: Routledge

Dang, T. (2018) *Film techniques: lightning* Hentet fra: <https://www.matrix.edu.au/film-techniques-lighting/>

Demme, J. (Regissør) (1991) *Silence of the Lambs* [Spillefilm] USA: Strong Heart Productions

Dukes, J. (U.å) *What is a psychological thriller*. Hentet 03. Mai 2023, fra <https://celadonbooks.com/what-is-a-psychological-thriller/>

Hara, H. & Waltz, K. (U.å) *Low-key vs. high-key lightning* Hentet 03. Mai 2023, fra: <https://www.adobe.com/creativecloud/video/discover/low-key-vs-high-key-lighting.html>

Heiderich, T. (U.å) *Cinematography techniques: different types of shots in film*. Hentet 04. Mai 2023, fra <https://oma.on.ca/en/contestpages/resources/free-report-cinematography.pdf>

Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. Moe, H. & Østbye, H. (2013) *Metodebok for mediefag* (4. utg.) Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Jacobs, M. A. (U.å) *What is Sound Design?* Hentet 02. Mai 2023, fra: <https://filmlifestyle.com/what-is-sound-design/>

Leibovitz, A. (2021, 30. September) *What Is the Difference Between Hard Light and Soft Light in Photography? Learn How to Create Both Hard Light and Soft Light* Hentet 03. Mai 2023, fra:

<https://www.masterclass.com/articles/what-is-the-difference-between-hard-light-and-soft-light-in-photography>

Lewis, S. (2021, 15. Oktober) *The meaning of orange in horror* Hentet 03. Mai 2023, fra: <https://slowburnhorror.com/2021/10/15/the-meaning-of-orange-in-horror/>

Shyamalan, M. N. (Regissør) (2016) *Split* [Spillefilm] USA: Universal Pictures

Figur 1, bilde fra *Silence of the Lambs*, hentet 08. Mai 2023 fra <https://i.redd.it/y64rmzt9aad01.png>

Figur 2, bilde fra *Split*, Movieclips (2017, 4. aug), *Split (2017) - The Horde Takes Over Scene (7/10)* *Movieclips* [Videoklipp] hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=I-6XHJFUBDI>